

Akateemisen keveyden etiikka

■ Mervi Leppäkorpi

Akatemia on löytänyt internetin keveyden. Journalit, joissa oman alan eettiset ohjeet otetaan huomioon, siirtyvät paperilta verkkoon. Nopean julkaisun ja kevyemmän keskustelualustan mahdollisuudet ovat netin hyviä puolia. Journalia kevyemmällä foorumeilla julkaistaan yleistä oman alan keskustelua ja kiinnostavia tekstejä, jotka eivät käy läpi journalin julkaisuprosessia.

Suomessa tällaisia ovat esimerkiksi Nuorisotutkimusseuran *Kommentti*, historiafoorumi *Agricola* ja politiikan tutkimukseen keskittynyt *Politiikasta.fi*. Julkaisuilla on toimituskunnat ja päätoimittaja. Niillä on selvät muodolliset ohjeet, joissa käsitellään tekstin pituutta ja siteeraamista. Visuaaliseen ilmeeseen on panostettu. Vaikutelma on ammattimainen.

Lukijan vastuulla

Journalismin suomalainen itsesääteilyelin Julkisen sanan neuvosto (JNS) on tehnyt ammatikunnalle melko yksityiskohtaisen ohjeiston, jossa käsitellään esimerkiksi riippumattomuutta ja sidonnaisuuksien esiin tuomista. Verkkolehden muodostuessa yhä tärkeämmäksi julkaisukanavaksi, myös omien tekstien korjaamista ja korjausten näkyvyyttä on käsitelty Journalistin ohjeissa. Tarvitseeko merkitä, jos Danuben korjaa Tonavaksi? Entä, jos kuvassa oli aluksi Kekkonen eikä Niinistö?

Kaipasin ensimmäistä kertaa eettisten periaatteiden läpinäkyvyyttä akateemiselle verkkofoorumille, kun törmäsin Agricolassa arvioon kirjastani *Asiaton oleskelu kielletty*. Vihkiytyneempi saattoi päätellä puolueettomana esitetyn kirjoittajan sähköpostista työpaikan valtion virastossa, jonka toimintaa kritisoin. Vain kirjani ulkoa opetellut pystyi ymmärtämään, että arvostelun muotoon oli itse asiassa kirjoitettu mukaan dialogia. Arvostelin kirjassani väitet-

tä yhä turvallisemmasta maailmasta. Kirjoittaja torppasi tämän arvostelussaan, mutta ei maininnut, että oikeastaan kyseessä on vastapuheenvuoro. Kaipasin myös jotain kontekstualisointia sille, missä virastossa karkotussääri-ajatus näyttyy myönteisenä utopiana ja toisaalla muslimaisten huivikielto tuntuu hyvältä ajatukselta.

Lähestyin *Agricolan* toimituskuntaa pyynnöllä lisätä kirjoittajan sidokset jutun yhteyteen. Päätoimittaja kehotti kirjoittamaan itse tiedot kommenttilaatikkoon. En lisännyt. Ajatus siitä, että kontekstualisointi on minun, eikä kirjoittajan ja toimituksen tehtävä, vaikutti oudolta.

Elokuussa 2014 *Politiikasta.fi* julkaisi tasa-arvoa ja sen edistämiseen tarvittavien toimenpiteiden tarpeellisuutta yliopistossa käsittelevän kirjoituksen. Kuvituksena käytettiin sisäministeriön Yhdenvertaisuus Etusijalle (YES) -hankkeeseen liittyvän kampanjan logoa. YES-hankkeet liittyvät vähemmistöjen asemaan, ei sukupuolten tasa-arvoon. Kampanjan puitteissa mikä tahansa taho voi tilata tiloihinsa ”Syrjinnästä vapaa alue” -kylttejä sitoutumatta syrjinnän vastaiseen työhön. Viestinvaihtoni kuvallinnasta sopivuudesta päättyi siihen, että voisin ehdottaa parempaa, ilmaista kuvaa. Tässä oli jotain tuttua. Jos olen tyytymätön, saan itse tehdä toimituksellista työtä.

Kuva vaihdettiin lopulta toiseen. On ehkä makuasia, oliko alkuperäinen kuva yhteydessään virheellinen ja muutos niin merkittävä, että muokkauksesta olisi edes JSN:n ohjeita soveltaen ollut syytä mainita tekstin yhteydessä. Itse kaipasin mainintaa siitä, että jotain olennaista oli tapahtunut.

Eettisillä ohjeilla parempia julkaisuja

Kevyet akateemiset verkkojulkaisut ovat eettisesti harmaalla vyöhykkeellä. Nykyisellään stan-

dardeja on yhtä paljon kuin sivustoja. Lukijalle jätetään ammattimaisen oloisessa julkaisussa poikkeuksellisen suuri vastuu kirjoittajan ja kontekstin tuntemisesta. Vaikka puitteet vaikuttavat siltä, että lukemaansa voi suhtautua kuin journaliin tai verkkolehteen, mitään varsinaista taetta tästä ei ole.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan standardien käyttäminen kevyissä julkaisussa ei olisi tarkoituksenmukaista. Myöskään JSN:n ohjeistus ei välttämättä sellaisenaan olisi näille alustoille toimiva. Vaikka verkkojulkaisut eivät kehittäisikään omaa Kevyen akateemisen sanan neuvostoaan, omien eettisten ohjeiden miettiminen voisi olla paikallaan. Esimerkiksi Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ja JSN:n ohjeita yhdistellen voitaisiin saada läpinäkyvät verkkojulkaisun omat eettiset periaatteet.

Eettisiä ohjeita kehittämällä verkkojulkaisulle saataisiin jonkinlainen laatutakuu. Kevyempi julkaiseminen voisi kehittyä nykyistä läpinäkyvämmäksi ja siten luotettavammaksi kanavaksi akateemiselle julkaisemiselle ja keskustelulle.

Kirjoittaja on yhteiskuntapolitiikan jatko-opiskelija Itä-Suomen yliopistossa.

EDISTYKSEN PÄIVÄT 2014

Tieteen viisaus?
10.–11.10.2014
Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, sali 104, Helsinki

Edistyksen Päivät 2014 nostavat pohdittavaksi tieteellisen toiminnan luonteen, laadun ja luovuuden. Päivillä tarkastellaan eri tieteenalojen näkökulmasta tieteellistä ajattelua, tiedon tuottamista sekä tieteen ja käytännön välistä suhdetta.

PERJANTAI 10.10.2014
9.30 Ilmoittautuminen
10.00 Avaus, professori Jouni Välijärvi, Edistykseksen tiedeliiton puheenjohtaja.

10.10 Syntykö tieteestä viisautta? Emeritusprofessori Ilkka Niiniluoto, Helsingin yliopisto

10.30 Viisaus, filosofia ja ankara tiede – Länsimaiden tähänastiset viisaat: Sokrates, Hegel ja Kojéve. Yliopistolehtori, dosentti Juha Himanka, Helsingin yliopisto.

11.15 Tieteidenvälisyys – sotkua, järjestystä vai viisautta? VTT, tutkija Katri Huutoniemi, Helsingin yliopisto.

13.00 Paneelikeskustelu: Monitieteisyyden ja tieteidenvälisyyden viisaus – Mitä se on? Toteutuuko käytännössä?

Keskustelemassa: professori Hilikka Vihinen, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, professori Timo Vesala, Helsingin yliopisto, yliopistotutkija, dosentti Taina Saarinen, Jyväskylän yliopisto
Puheenjohtajana: yliopistotutkija, Tiedepolitiikka-lehden päätoimittaja Kari Kuoppala

14.45 Rational Man. Performanssitaitelijat Irma Optimisti, lehtori Irma Luhta, Turun kaupparokkeakoulu.

15.30 Esteettinen kokemus kulttuurisiltana. VTT, taiteilijat Soile Yli-Mäyry.

16.15 Muistioita, taulukoita ja tulkintoja – mitä on tiedon tuottaminen poliitikolle? YTT, johtaja Karina Jutila, Ajatuspaja e2.

LAUANTAI 11.10.2014

9.30 Tiede turvallisuudessa ja väkivallassa. Professori Aki-Mauri Huhtinen, Maanpuolustuskorkeakoulu

10.15 Viisaus, tutkimus ja nojatuoli. Yliopettaja, dosentti Jyrki Konkka, Metropolia Ammattikorkeakoulu.

11.15 Käytännön ja tieteellisen tutkimuksen vuorovaikutus, erilaiset tutkimukselliset lähestymistavat.

Tieto lisääntyy, kasvaako ymmärrys ja viisaus? Yliopistonlehtori Ismo T. Koponen, Helsingin yliopisto.

Tiede, esoteerisuus ja käytäntö lääketieteessä. Professori Veli-Pekka Lehto, Helsingin yliopisto.

Tieteellisen tutkimuksen ja käytännön kehittämisen välisestä suhteesta. KT, yliopettaja Hannu Kotila, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu.

Tieteen viisaus monien 'äänten' orkesterointia. Dosentti Ritva Engeström, Helsingin yliopisto.

Tilaisuus on avoin kaikille kiinnostuneille. Ilmoittautumiset, tiedot osallistumismaksusta ja majoituksesta: www.tiedeliitto.net (ilmoittautumislomake) tai puhelimitse 040 728 3893.

Pääjärjestäjä: Edistykseksen tiedeliitto ry yhdessä Maaseudun Sivistysliitto ry:n ja Ajatuspaja e2:n kanssa.